

NAPREJ

Glasi Socialistične stranke Jugoslavije.

Izhaja razen ponedeljka in dneva po prazniku vsak dan.

Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6-I.

Naslov za dopise: Ljubljana pošt. pred. 168. Tel. int. št. 312. Ček. rač. št. 11.959.

Stane mesečno 12 Din, za inozemstvo 22 Din. Oglasi: prostor 1 × 55 mm 1 Din.

Dopise frankirajte in podpisujte, sicer se ne priobčijo. Rokopisi se ne vračajo.

Reklamacije za list so poštne proste.

Dodatek k poglavju o zelju in repi.

Včasih smo imeli dodatek h kavi — Frankovo cikoriijo, v najnovejšem času pa smo dobili dodatek k zelju in repi. Zanimivo in vredno, da si ogledamo. Visi ta čudni sodobni dodatek nekje v vestibulu naše mlade univerze, ves in vsem na poljed. Pravi se mu: »pravila za uživanje državnih dijaških podpor« ali nekaj podobnega, saj naslov ni važen, važna in zanimiva je le vsebina. Mi smo ljudje, ki ne znamo ceniti papirja, trošimo ga veliko več nego je treba. Če bi primerjali ta pravila, bi dejali, da so podobna knjigi Mojzesovih zakonov, ki jih je podedoval izraelski narod. Strah in groza se polasti ubogega akademika, ki ga je revščina prisilila, da lista po tej knjigi, lasje se mu ježijo in spomin ga zapušča, ko požira z zatajeno sapo paragraf za paragrafom, ki jih je več kot dinarjev, ki jih država obljublja. Da omenimo samo najvažnejše, za vse bi bilo škoda papirja.

Če govorimo o podporah akademski mladini sploh, moramo predvsem poudariti, da se država ne čuti poklicano skrbeti za vse dijake, da bi bilo torej smešno misliti, da ima vsakdo, ki ga žene želja po višji izobrazbi, zato že pravico uživati državno podporo. So pa pri nas absolvirani srednješolci kmečkega, delavskega in uradniškega stanu, ki im očetova revščina zapira pot do višje izobrazbe. Tu je boljše, kjer bi morala orati država. In kako orie? Kot predpogoji za uživanje državne podpore zahtevajo pravila, da dotični izvoljenec, ki bo dobival od države mesečno 200 dinarjev, po končanih študijah ostane v državni službi najmanj dvakrat toli-

ko časa, kolikor je užival podporo. To je prvi predpogoj, ki pa še ni tako strašen. Čeprav bi se lahko tudi o njem marsikaj povedalo! Drugi predpogoj zahteva, da mora dotični akademik polagati izpite v določenem roku s prav dobrim ali vsaj dobrim uspehom, sicer izgubi pravico do podpore. Kaj pa z akademiki, ki so manj nadarjeni, ki jim je vihar svetovne vojne ali pa dolgoletno ujetništvo zapustilo težke, večkrat nepremagljive posledice, ki jim raznovrstne druge zapreke onemogočajo pravilno in redno polaganje prvostupniških izpitov, pa niso leni, temveč imajo voljo in željo izpopolniti svoje znanje? Tem je seveda pot na vzgor zaprta. Dali pravila zahtevajo, da mora za vsakega akademika, ki uživa državno podporo, jamčiti njegov oče, mati ali sorodniki, ki so obvezani v slučaju, da dotični akademik ne zadovolji vsem predpogojem in posledicam te milosti, povrniti državi izplačani denar. Kaj pa z onimi, ki nimajo očeta in matere, za katere sorodniki ne morejo, ali pa nočejo jamčiti (kar se pri nas pogosto dogaja)? Tudi ti nimajo dostopa do višje izobrazbe. Poleg teh in podobnih predpogojev, ki jih je preveč, da jih omenjamo, ki pa v mnogih slučajih odbijajo pri revnih akademikih vsako misel o prošnji za državno podporo, torej tudi o nadaljevanju izobrazbe, pa pravila zahtevajo neskončno število vsakovrstnih potrdil izpričeval itd., ki na morajo biti kolekovana po vseh predpisih, menda potrebuje vsak eksemplar kolek za 5 dinarjev. Vprašujemo se, odkod naj vzame akademik, ki nima denarja, da si kupi

vsakdanji kruh, tako množino kolekov? Takih neposrednih in večkrat neizogibnih zaprek na poti v državni Eldorado ubogih akademikov bi lahko našli še več.

Da omenimo v kratkem Plot, ki ga je postavilo ministrstvo prosvete okrog svoje itak uboge in nezadostne podpore revnim akademikom, je previsok, stopnic do te obljubljene dežele je preveč in pot, ki bi morala biti ravna, je zavita kakor kača. Če je v državi res uboga akademska mladina, in te je pri nas žalibog dovolj, mislimo, da je država po človeških in božjih zakonih poklicana, da omogoči tej mladini pot do višje izobrazbe. Zato pa je potrebno, da se konstatira, kdo je res potreben podpore in to je dovolj. Kaiti znano je, da so revni dijaki ponavadi najbolj marljivi ker jih golo življenje sili, da ne zanemarjajo svojih študij. Ubogi akademiki ne potrebujejo »akademske podporne pragmatike«, oni potrebujejo kruha za vsakdanje življenje. Do tega spoznanja bi morali priti vsi, ki im je misel o blagostanju in kulturnem napredku naše države dražja nego lastni interesi in gonja za zlatim teletom.

Končno pa ta pragmatika podira vse, kar je v nji pozitivnega, s klavzulo, v kateri pravi da se podeljujejo državne podpore samo v toliko, v kolikor dovoljuje državni budžet. Štedenje državnega imetja je potrebno vsaki državi in zdrava finančna politika je temelj socialnega življenja, vendar pa smatramo da je to štedenje bolj potrebno in koristno pri stotisočakah, nego pa pri ubogih akademskih podporah. Tu bi bil državni proračun pač lahko nekoliko bolj velikodušen.

Iz dnevnika

† Josipa Cvelbaria.

(Dalje.)

26. avgusta 1915.

Geyersburg.

Stojim in grem v domačo stran. Zrem, kakor človek, ki umira v tujem kraljestvu.

»Kam hočeš?«

»Tja doli, ah, samo tja doli.«

»Svobodno ti.«

Svobodno, svobodno. A v duši mi vstaja črna senca: če pridem doli, moram vendar iti skozi ona vrata. Vstaja še temnejše: neprijazno je tisto plavo oko, neprijeten izraz v licu: »Čemu hodiš usiljivec?« A ogniti se mi ni moči.

»Ali hočeš še tja doli?«

»Ne, ne.«

In vendar: da, hočem, kaj mi pa hoče? Nimam pred njo krivde na duši: če si stopiva iz oči v oči, no, kaj? Dober dan, gospodična. Sicer vse mirno — nazu-

nai namreč — glava visoko, oči brez žele, misli roka — brez kretne.

Tam za vrati se pa potem začne domovina, prava, gorka.

*

Valent je treščil s pestjo ob kremen, da je dal iskre od sebe.

Šla sva po Tivoliju in mel si je roke od nekega veselja, od radovednosti in želje po silnih dogodkih in utisih. To je bilo čisto posebno snetje rok, rekel bi Valentovo: roka je hreščala v roki, kot bi medved trl kosti. Nikoli ne moremo pozabiti, kako so mu plamenele oči, kako so mu stale njegove močne ustnice, kako je bil vesel, ko me je uvažal v prve vojaške pojme.

»Sam se ne maram siliti in javljati — mogoče bi si kdaj očital, ali če me pošljejo, fant...!«

Zamahnil je s stisneno pestjo in se zasmel kot Valent. Da je zadel ob kremen, bi švigale iskre okrog.

»To ti rečem, brez medalje ne pridem domov!«

Jaz sem bil takrat pred tednom še civilist in sem ga debelo gledal:

»Saj nisi bil nikoli pretepač v šoli. Odkod si se vzel?«

Pa se res ni nihče upal lotiti se ga, zato ni imel prilike.

Danes mi je sporočil, da ga krasi velika zaslužna.

27. avgusta 1915.

Virgilienberg.

Lepo je bivati tukaj, temne visoke smreke krijejo razvaline stare cerkve.

Tako si predstavljam stare svete lo-gove.

Steze, prekrižane kakor štrene, klo-pice z napisi do njih pojejo pesmi veselih dni, srečnih src solnce in rož.

Ravno ta ostanek zidu pred mano z zapeljivim nastavkom kakor stolček za sedenje. Ves uglašen je, pač od dežja, to se pravi: ravno tako lahko od sedenja.

Pred dvemi leti.

Veter mesečna asna noč, lehak več-trec v vejah.

(Dalje prih.)

Politične vesti.

+ V Ljubljani se obdelujejo vse politične stranke z različnimi očitki, ki izvenijo v m'lo prošnjo: ljubljanski volilci, volite našo stranko! Ona je zagovornica teh in onih, ona je brezmadežna itd. Tega pa ne pove nobena stranka, da se je z bala ljubljanskih občinskih volitev, pa da je zaradi tega naredila kompromis na pr. narodno-socialistična z starodemokrati okoli »Slov. Naroda« klerikalci pa s komunisti ter z dr. Peričem. Izgovarja se seveda vsaka stranka na izredni volilni zakon. Takrat, ko smo pa mi predlagali predvolitve ki ne bi bile kompromis, temveč bi pomenile samostojnost pa so vse skupaj lepo molčale. S tem so dokazale, da im ni do socialne Ljubljane temveč za svoje koristi. Teh se niso mogle otresti niti pri sestavi kandidatnih list. Nosilci vseh kandidatnih list so namreč — doktorji! Kot prava zastopnica delavnega razreda se je pokazala edino socialistična stranka, ki kandidira može dela kaiti le taki bodo znali upoštevati želje ljudstva. Tudi je edina stranka, ki gre v volitve samostojno. Poleg mladodemokratov seveda, ki so ostali osamljeni, pa so pričeli loviti kaline celo med invalidi o čemer bomo poročali v jutrišnji številki.

+ Ljubljanski oddelek za uk in vero je razposlal na vse srednje šole odredbo imenovanega oddelka, v kateri graja slovenske maturante, ki so v družbi s slovenskimi profesorji napravili avgusta meseca izlet v Srbijo. V odredbi trdi imenovani oddelek, da so se slovenski maturanti obnašali — škandalozno ter da so delali sramoto slovenskemu imenu! Reči moramo, da se nam zdi zadeva precej drugačna. Informirani smo, da so bili maturanti pod vednim nadzorstvom svojih profesorjev, kako pa so mislili o Srbiji, pa so dovoli razločno povedali v »Slov. Narodu« in v »Taboru«, ki sta prinašala naravnost petolizne članke o vtisih z omenjenega potovanja. Zatorej je odredba skoro nerazumljiva ki pa postane koi ja-

sna, kakor hitro ugotovimo da so slovenski maturanti premalo pažnje posvečali — radikalni stranki. Slovenska mladina je sicer dokazala da so io v šolah temeljito nacionalistično izobrazili, ni pa dokazala, da je navdušena za radikalno stranko, ki se že deli časa »kuna« v Ljubljani. Odtod tedaj onemogla jezica ljubljanskih vladnih gospodov. Hudomušneži celo trdijo, da ni mogla samo zaradi tega vzroka kandidirati radikalna stranka v Ljubljani — samostojno. Nacionalistični dijaki, katerim pokaže o jasli, so namreč dragocen material za volitve.

+ Kongres nacionalistov v Splitu je sklenil, da se bo vršil leta 1923. v Zagrebu velik kongres nacionalistov oziroma jugofašistov, na katerem bodo nastopili z vsemi razpoložljivimi silami »za zmago edinstva«. Kongres je izdal tozadevno že proglas jugoslovanskemu narodu. Srečna Jugoslavija, kjer se poraja »hochštaplerija« v taki množini, da kar poskakuje srce vladni gospodi. Zakaj vrabci na strehah že čivkajo o bogati žetvi kapitalističnega razreda.

+ V Novem Sadu je izvršila kr. policija preiskavo v prostorih tamošnje Orjune. Jugofašisti so zaradi tega vsi iz sebe ter nameravali sklicati v vseh večjih mestih protestne zборе »zaradi nečuvnega vladnega terorja«. Vlada je seveda zadovoljna, ker ji jugofašisti zelo spretno napolnjuje vodo na mlin. So v Jugoslaviji sicer začetki fašizma toda počasi bo že prodrli, z njim pa bodo zginile tudi falange ki se bore proti režimu. Tako se tolaži vladna gospoda, toda vlada obrača delavske mase pa bodo obrnile...

+ Belgrajski invalidi nameravajo te dni prirediti v Belgradu velike demonstracije, ker so prišli do spoznanja, da jih vlada vodi za nos.

+ Minister za notranje zadeve Timotevič je na izredni seji ministrskega sveta potožil, da tehtajo akti kraljeviča Jurija, ki dela vladni neprestano preglavice — 5 kilogramov! Ministrski svet je ves ogorčen sklenil takoi sklicati kronski svet da ne bodo postajali akti težji. Pra-

viljo da bo upornemu kraljeviču sedaj huda predla! Vlada je namreč trdno odločena, varovati svoj ugled!

+ Bivši vojni minister Vašič je odstopil ne le samo za to, ker ni dobil »dovolj kreditov na razpolago«, temveč tudi zaradi tega, ker ni hotel prepustiti g. Rade Pašiću več masnih vojnih liferacij. G. Rade Pašić je zato prisegel maščevanje trdosrčnemu g. vojnemu ministru, ki se je dogovarjal z drugimi vojnimi liferanti namesto z njim ter je uporabil vse svoje vezi z vplivnimi faktorji kakor tudi moč svojega očeta, ministrskega predsednika g. Pašića, pa je končno vrget z ministrskega fotelja neprevidnega generala Vašića. Belgrajski časopisi poročajo o tej komediji, ki je za našo državo škandalozna, na dolgo in široko. Toda g. Rade Pašić, kr. vojni liferant se smeji, ker je dosegel svoj namen...

+ Belgrad razburja v zadnjem času volitev — dvornih dam. Vladni časopisi že poročajo, da hoče stopiti kraljica v stik z »ljudstvom« ter da se hoče posvetiti »narodnemu delu«. Ministrski svet je že reševal vprašanje dvornih dam, toda se še ni mogel odločiti. Za mesto prve dvorne dame se namreč poteguje kar 30 kandidatini. Ta našteva, da je veleugledna, pa že hitijo na merodajna mesta vsa mogoča vprašanja, druga trdi da so ji znani dvornji ceremonijeli tretja, da je žena aktivnega politika itd. v neskončnost. Občinstvo je seveda skrajno razburjeno in zahteva, naj se vprašanje dvornih dam reši čimprej. Tako vsaj poročajo vladni časopisi. Obenem s temi zahtevami pa se množe tudi razprave, ali naj bodo dvorne dame poročene ali neporočene. V najkrajšem času se bo odločil ministrski svet za prvo dvorno damo, ki bo nato sestavila listo svojih tovarišic. Največ šanc ima neka plemenita gospa, ki je intimna prijateljica kneginje Jelene.

+ Angorska vlada je razveljavila vse pogodbe in dogovore, ki jih je sklenila carigradska vlada no marcu mesecu s. 1920. Angorska vlada je namreč izjavila, da je turška država že takrat nehala obstajati.

Cankarjevi »Hlapci« in naše uradništvo, posebno učiteljstvo.

Zanimivo predavanje sodr. Zvonimira Bernota se je vršilo v soboto zvečer ob precej pičli udeležbi v veliki dvorani »Mestnega doma«. S prelepimi citati iz Cankarjevih »Hlapcev« in času primernimi pojasnil, je govornik zbrano občinstvo kmalu pridobil zase in za prvega med prvimi naših velikih mož — Cankarja, da so vsi poslušalci pazljivo sledili njegovim izvajanjem.

Povod za to predavanje je dala kritika »Hlapcev« v podlistku »Slov. Naroda« oktobra meseca t. l., v katerem neki M. Z. s preračunjeno zlobo podtika Cankarju nedovršenost tega njegovega velikega, globoko zamišljenega dela. Le hudobija dobro premišljena hudobija, zamore napisati tako kritiko o največjem našem pisatelju ki je imel kot tak le to napako, da je bil socialist in da je vsepovsodi bičal laž in klečeplavstvo ter je šel svojo pravično pot, ne oziraje se ne na desno, ne na levo.

Sme se reči, da malokdo razume Cankarja tako kakor sodr. Bernot. In želeli bi bilo, da bi ga mogli vsaj deloma razumeti tudi razni »kritiki«, in pa tisti,

katerim so bili »Hlapci« namenjeni, t. i. delavci, tako duševni kakor ročni. Žal, imamo še danes premnogo Hvastij. Komarjev in Piskov, a le malo Jermanov in Kalandrov.*

Po predavanju, za katero je bil žal čas mnogo prekratek, se je razvila debata h kateri se je prvi oglašil neki g. učitelj iz Goreniskega. Iz njegovega temperamentnega govora, v katerem je povedal tudi marsikaj resničnega smo v glavnem posneli, da se čuti s Cankarjevimi »Hlapci« precej prizadetega. Zagovarjal je učiteljstvo in pozivljal, naj bi se »hlapce« poiskalo tudi med drugimi stanovi. Po stvarnih tozadevnih pojasnilih sodr. Bernota, se je oglašil neki g. državni uradnik, ki je priznaval Cankarju velikost in globoko misel njegovih del, nikakor pa noče biti »hlapec«, četudi je z monarhističnim sistemom zadovoljen, akoravno ne more reči, da bi bil po prepričanju monarhist,

* Nesporo je glavni vzrok temu dejstvu da je v današnji družbi bore malo ljudi ki bi si upali povedati, da imajo tudi svojo hrbtenico in si drznejo misliti s svojo lastno glavo, kar ravno Cankar v svojih »Hlapcih« tako lepo poudarja. Velika večina ljudi misli le z glavo svojega gospodarja ali koga drugega, od katerega se čuti na kakršenkoli način odvisna.

ker o tem pravzaprav še premišljeval nikoli ni.

Težko je bilo za učiteljstvo očitane nekega državnega poduradnika, ki je z ogorčenjem povedal, da je neki odbornik Učiteljskega društva kot delegat na seji Osrednje zveze državnih nameščencev govoril proti izplačanju draginskih doklad poduradnikom. — Z vso pravico smemo tako postopanje imenovati hlapčevstvo najboljše vrste nič ni boljše od »hlapcev« v Cankarjevih »Hlapcih«.

S kratkim in stvarnim odgovorom in citatom iz »Hlapcev« je sodr. Bernot zaključil to zelo lepo predavanje.

Želeli bi bilo, da bi se ljubljansko občinstvo malo bolj zanimalo za taka prekoristna kulturna predavanja, osobito tista gospoda ki nosi vedno in povsodi svojo hinerkulturo na jeziku.

Sodr. Bernota na prosimo, da kmalu zopet priredi kako podobno predavanje. I. H.

** Tisti g. učitelj in odbornik UJU, ki ga je državni poduradnik napadal, je bil v nedeljo nato vprašan, zakaj ni bil na predavanju da bi se bil lahko branil, odgovoril je nato: »To mi je predrago — 12 K — zato popijem četrt vina.« Več mu je za vino nego za svojo čast. Taki naši učitelji so vedno še — hlapci.

in da je postala njena naslednica angorska država.

+ **Laško prosvetno ministrstvo** je nastopilo z vso odločnostjo proti preklinjanju. V posebni okrožnici je pozvalo šolska vodstva in učitelstvo, naj svoj boj proti tej grdi razvadi sistemizira.

+ **Avstrijska vlada** bo odpustila 25 tisoč uradnikov in 12.000 bivših bojevnikov, ki so bili sprejeti v službo samo provizorično. Odpustila pa bo tudi več tisoč ženskih moči, ki so bile nastavljene med vojno. Odpust je sklenila sporazumno s finančnim odborom, imenovanim od Zveze narodov.

+ **Nedaleč od Berlina**, na cesti proti Dresdenu je umoril neki ameriški vojak ameriškega majora Sauerweisa, ki se je peljal v vozu. Ameriška komanda je razpisala za izsleditev morilca 100.000 nemških mark nagrade. Časopisi poročajo, da je umor političnega značaja.

+ **Parlament otočja Filipini** je proglasil na svojem ozemlju samostojno republiko Filipinov pod pokroviteljstvom ameriških Zedinjenih držav.

Dnevne vesti.

Novi tiskovni zakon. »Zastava« poroča iz Beograda, da bo v novem tiskovnem zakonu, čigar osnutek je dogovljen, upeljana cenzura, kakor so jo imeli ponekod pred vojno. Zaplenitev enega samega članka bo imela za posledico zaplenitev cele številke. — Opozicijski tisk, katerega naj novi tiskovni zakon s temi odredbami in njih denarnimi posledicami uniči, pričakuje nestrpnost, da bo načrt tiskovnega zakona objavljen. Zdi se nam, da določa 13. člen ustave nekaj popolnoma drugačnega. Če se ne motimo, je predvidena cenzura samo v času vojne in mobilizacije in samo za stvari, ki jih bo poseben zakon vnaprej določil. Sicer je tisk prost, navedbe, ki bi branile izdajanje, prodajo in kolportajo listov, so po ustavi celo nedopustne. — »Napredujemo« pa res, saj se celo vlada, ki je sedanjost ustavo ustvarila, ne drži več njenih določil. Modernizem, pa tak!

Na svojega očeta je streljal prošli petek visokošolec Peter Rohr v Cortanovcih v Sremu. Oče je bil alkoholik, sinov bogat posestnik, ki je pa zelo lahko miselno zapravljaj svoje imetje. Radi tega je prišlo v družini pogosto do prepirov. Ko je v petek prišel stari Rohr pijan domov, mu je sin Peter njegovo početje očital, vnel se je prepir, končno je sin vzel lovsko puško in dvakrat ustrelil proti očetu, ki se je ves okrvavljen zgrudil. Sin se je prostovoljno javil pri policiji, oče pa bo menda še okrevaj.

Sprememba voznega reda na progi Jesenice - Kranjska gora. Pričenši z 8. novembrom t. l. izostane na progi Jesenice - Kranjska gora vlak, ki odhaja iz Jesenic ob 10.35 ter bode vozil mesto njega vlak z odhodom iz Jesenic ob 9.35 in prihodom v Kranjsko goro ob 10.33. V nasprotni smeri izostane vlak, ki odhaja iz Kranjske gore ob 16.08, in bode vozil mesto njega vlak z odhodom iz Kranjske gore ob 17.01, in prihodom na Jesenice ob 17.54. S tem bode vzpostavljena zveza z ljubljanskim jutranjim in večernim vlakom.

Ljubljana.

Nazadnjaštvo, svobodomiselnost in naprednost so trije pojmi, ki jih moramo posebno sedaj ostro ločiti. O klerikalnem zmajju pišejo in govorijo celo že klerikalci in najreakcionarnejši nazadnjaki bi bili

vsi radi napredni. Potrebno pa je prejšnje razčiščenje in razbistrenje teh treh pojmov, da jih moremo ločiti. Ta namen ima predavanje sodr. Zvonimira Bernota, ki se bo vršilo v petek, dne 10. novembra v veliki dvorani Mestnega doma ob 8. zvečer. Po predavanju bo debata. Vabimo vse sloje, da se predavanja in debate udeležijo, da si bomo na jasnem, kaj je nazadnjaštvo, kaj svobodomiselnost in kaj naprednost.

Pisarna Wagons-Lits, Ljubljana, Dunajska cesta 31, tel. št. 106, nam javlja, se je zopet vpeljal direktni spalni voz Ljubljana-Beograd pri brzovlaku, ki odhaja ob 16.10 iz Ljubljane v Beograd, kar je za potujoče občinstvo zelo važno, ker mu ni treba sedaj v Zagrebu prestopiti. Omeniti se še mora, da je k temu mnogo pripomoglo Obratno ravnateljstvo Južne železnice v Ljubljani. V zgoraj omenjeni pisarni je tudi predprodaja železniških vozniških listkov za tu- in inozemstvo, ter se dobe vsa pojasnila brezplačno.

Celje.

Pozor! Sodrugi. Sodrugi, ki hočejo plačevati za delavski dom, naj pridejo vsako soboto od 7.—8. ure v tajništvo, Vodnikova ul. 3. — **Karl Felician**, blagajničar.

Razglednice 1. vsedelavskega zleta se dobijo pri sodrugu Korenu, Gosposka ulica 3.

Iz strok. gibanja.

Seja odbora podružnice kovinarjev se bo vršila v torek, 7. t. m. takoj po delu v društvenih prostorih Šelenburgova ulica 6. II. nadstropje. Udeležba nujna! — Predsednik.

Vestnik Svobode.

Celje. V petek 10. t. m. se bo vršila odborova seja podružnice »Svobode« Celje ob pol 8. zvečer v klubovi sobi »Hotela Balkan«. Dolžnost vseh odbornikov je, da se vsled važnosti dnevnega reda seje gotovo udeležijo! — Odbor.

Dopisi.

Trbovlje. Razmere nas silijo, da podamo majhno sliko o stanju našega delavstva v črni dolini, kjer kopljejo globoko pod zemljo črni diamant za skoro vso našo industrijo in promet. Človek bi mislil, da živimo mi rudarji — tako važna stroka delavstva! — v popolni zadovoljnosti, pa vendar ni tako. Kratijo nam na najreakcionarjši način vse pravice, ki smo si jih pridobili od naših tiranov. Zgodilo se je, da je g. Ignac Remer, obratovodja strojnega obrata, dal nabiti letak, v katerem propoveduje ženskam, ki so dozdaj hodile po malco, da odslej ne smejo več hoditi. G. Remer je ruski emigrant, ki hodi po osrednji delavnici kakor kak turški paša. Mislimo, da imamo dovolj domačinov, ki so brez službe in bi razumeli njegov posel boljše od njega in njegovega adjutanta Pavliča, ki je pred kratkim še pometal delavnico. Prepoved utemeljuje s tem, da je zamuda časa četrtr ure predraga. Tudi delavci ne smejo pojesti svojega kruha mirno, temveč morajo jesti in delati obenem, kar je nemogoče in nedopustno iz zdravstvenih ozirorov — z zamazanimi rokami prejemati jedila. — Pa kaj je kapitalistom za zdravje delavcev? Ne pomislijo pa, da bo tudi njih malha kmalu prazna, če delavec za delo ne bo več sposoben. — Štedijo navadno tudi pri nas vselej le tam, kjer nič ni. Letos so celo leto zidali delavnico in

zazidali milijone, končno pa so jo morali podpreti z lesenimi tramaji, da se ni vse vkup podrlo, delavci pa so še vedno v nevarnosti, da pade cela ropotija nanje in jih ubije. Drugič so naročili šipe za mizarstvo delavnico in jih tako natančno pomerili, da so padle iz okvirja. Trije mizarji pa so morali nato 14 dni delati, da so zakrili kozla, ki ga je ustrelil g. Pavlič. Takih stvari bi lahko navedli še več, ki vse niso obratu v škodo (?), ki bi trpel občutno izgubo samo tedaj, če bi delavci mirno pojeli svoj kruh. To bi spravilo podjetje kmalu v konkurs — po mnenju naših vrlih rodoljubov in strokovnjakov, vnetih za tuji kapital in za škodo jugoslovanskega delavstva. — Tudi v zapadnem obratu nam gre enako. Imamo zelo agilnega obratovodjo Loksa, ki se tako dobro razume na službeni red, da ga vedno »modernizira«, seveda v našo škodo. Službeni red, ki je še vedno veljaven, ker ni drugega, predpisuje največjo kazen 2 K, gg. rodoljubi pa kaznujejo delavstvo vsak dan in za vsako malenkost kar za 20—40 K, ne da bi imeli za tako odmerjenje kazni zakonito podlago. — Kaj je ljudem za zakon, ko pa imajo patent za izkoriščanje in zatiranje! Povemo pa gospodi, da je mera polna in smo paševanja siti. Pride čas obračuna, ko bo delavstvo sodilo ravno tako trdo kakor sedaj vi. Delavci! Strnite svoje vrste v mednarodni socialistični organizaciji — sloga jači, nesloga tlači!

UVEDBA OBČINSKE DAVŠČINE OD PRIRASTKA NA VREDNOSTI NEPREMIČNIN V LJUBLJANI.

Od ljubljanskega mestnega magistrata smo prejeli sledeči dopis: V Uradnem listu je izšla naredba pokrajinskega namestnika za Slovenijo z dne 20. oktobra 1922, s katero se uvaža občinska davščina od prirastka na vrednosti nepremičnin v okolišju mestne občine Ljubljanske. Naredba velja od dneva razglasitve, torej od 31. oktobra 1922 dalje. Prenosi nepremičnin izza tega dne so zavezani tej občinski davščini in se morajo prijavljati mestnemu magistratu v Ljubljani. Kakor v drugih večjih mestih, tako se je vsled naglega naraščanja števila prebivalstva na eni in pomanjkanje stanovanj na drugi strani razpasla tudi v Ljubljani špekulacija z zemljišči in posebno s hišami. Cene hišam in stavbnim parcelam se dvigajo prekomerno, mnogo bolj nego odgovarja padanju denarne vrednosti. Da se ta nezdruživa špekulacija omeji in da pride tudi ljubljanska občina zopet do dohodkov, ki so ji izostali vsled ukinitve zakona z dne 4. junija 1912, deželnega zakonika št. 34, o uvedbi davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin na Kranjskem, je sklenil občinski svet ljubljanski, naj se ta davščina zopet uvede vsaj v Ljubljani in sicer kot občinska davščina. V občinskem svetu so se pa izražali in od strani davkoplačevalcev so se uveljavljali ugovori proti uvedbi davščine in sicer v prvi vrsti zaradi tega, ker se ni v načrtu navedbe upoštevalo padanje vrednosti našega denarja. Ti ugovori so bili upravičeni; del vrednostnega prirastka je namreč brez vsakega dvoma samo navidezen in izvira od tod, ker se izraža prodajna cena (vrednost) zdaj v bistveno manj vrednem denarju, nego svoječasna pridobitna vrednost. Ta bistvena razlika v vrednosti denarja ob pridobitvi in otujitvi je bila tudi glavni vzrok, da je vlada tozadevna zakona za Kranjsko in Koroško ukinila in da so tudi druge države s slabo valuto pobiranje davščine od vrednostnega prirastka nepremičnin sploh ustavile. Mestna občina Ljubljanska pa ne more pogrešati dohodkov, ki jih je imela od te davščine pred ukinitvijo dotičnega deželnega zakona. Upoštevač omenjene utemeljene ugovore se je na predlog g. finančnega delegata dr. Šavnika sprejela v naredbo sledeča določba:

»Razlika v vrednosti denarja ob pridobitvi in otujitvi je v svrhu ugotovitve dejanskega vrednostnega prirastka upoštevati na ta način, da se vse v tuzemski veljavi (K 1.— — 0.25 Din) izražene vrednosti in zneski, kolikor po §§ 5 do 11 upliva na izračun vštevnega vrednostnega prirastka, najprej vzamejo s sledečimi mnogokratniki in sicer: vrednosti (zneski) iz l. 1920. 4.5 krat, vrednosti (zneski) iz l. 1921. 3.4 krat, vrednosti (zneski) iz l. 1922. do konca julija 1.7 krat, vrednosti (zneski) iz poznejše dobe pa z onim mnogokratnikom, ki ga za vsak mesec posebej določi komisija, v katero odpošljejo po enega zastopnika: mestna občina ljubljanska,

pokrajinska uprava v Ljubljani ali oblastvo, ki stopi na njeno mesto, podružnica narodne banke v Ljubljani in delegacija ministrstva.

Na tej osnovi kot prirastek izračunani znesek je potem deliti s številom, ki ga kot mnogokratnik za vrednosti (zneska) iz časa otujitve določi komisija v smislu prejšnjega odstavka.

Od tega končnega zneska je po odbitku 10% v smislu § 12. drugi odstavek, izračunati davščino po določbah § 13.

Na ta način se izloči od izračunanega prirastka pred vsem oni del, ki ga je pripisovati edinole zmanjšanju vrednosti našega denarja; s tem se je odpomoglo najhujšim nedostatkom mehaničnega primerjanja pridobitne vrednosti z otujitvijo. Vzemimo, da je bila nepremičnina kupljena dne 29. maja 1920 za K 100.000.—, dne 15. julija 1922 pa prodana za K 300.000.—. Ako se ne oziramo na padanje vrednosti našega denarja, znaša vrednostni prirastek K 200.000.—. To pa ni dejanski vrednostni prirastek. L. 1920. je bilo K 100.000.— vrednih toliko, kot meseca julija 1922 znesek K 264.705.88 (K 100.000.— — 4.5 : 1.7). Dejanski vrednostni prirastek znaša torej samo K 35.294.12 in le od tega je treba plačati davščino.

Vrednostni prirastek ne temelji samo na padanju naše valute, ampak je povzročen tudi po raznih drugih faktorjih, kakor so n. pr. odpiranje novih prometnih zvez, pomanjkanje sveta za razširjenje mest in posebno za grajenje novih zgradb in slednjič tudi splošno dvigovanje cen, četudi je valuta stabilna, kakor se je to opazilo pred vojno in se opazja tudi sedaj v državah s stabilno valuto, n. pr. v Švici. Naraščanje cen kljub stabilnosti valute se upošteva v naredbi posebej in sicer na ta način, da se odšteva od dejanskega vrednostnega prirastka kot davščine prost del 10% pridobitne vrednosti in odmeri davščina samo od ostanka po odbitku 10%.

Na ta način je obdavčen res samo dejanski prirastek na vrednosti in ne more zaradi tega imeti nihče več utemeljenega pomisleka proti uvedbi te davščine.

Poslano.*

Javnosti v pojasnilo.

Kakor že od nekdaj, tako tudi danes spetovano čitamo najhujše pritožbe proti mesarjem, — obrti, ki je menda prav tako potrebna, kakor katera druga. Ja pa ravno ta obrt tako izpostavljena javni kritiki, kakor nobena druga, kajti prav pri mesarstvu lajik kalkulira samo z dvema številkami: nakupna cena, prodajna cena. Vse kar je pred, med in po tem, to javnost ne briga — ona samo trdi: Doi z mesarji! In ko se to zgodi, nastopi za Jugoslavijo Ovidova: Aurea prima sata est etas...

Mnogo krivde, da je ravno mesarska obrt tisto jagnje, ki nosi vse grehe sveta,

leži v dejstvu, da se za vse časopisne, korporacijske in privatne napade iz ne vem katerega razloga ne meni dosti, ne reagira na članke — pač pa v potu svojega obraza drvi s svojim vozičkom liki pridni čebelci tudi v najslabšem vremenu od hleva do hleva, išče kar najboljšega naiti more, samo da zadovolji mesaželnemu občinstvu. Mnogo važnosti polaga na svoje dobro ime in mnogokateri je že legel v grob, ne da bi za svoje potomce prihranil najmanjše premoženje — podobno vsaj penzijam uradništva. Izpostavljen vsakterim neizgodam, nima zato nikakega jamstva ne zase ne za svoje, da se jim bo ob priliki očetove neizgode godilo človeško.

Oglejmo pa si mesarsko obrt, kakršna je danes, in predbacivanje o draginji mesa, ki jo povzroči mesar — mora odpasti.

Mesarska obrt trpi na velikanski konkurenci — kakor obrti sploh, kajti koder je na majhnem teritoriju veliko ljudi, ie tudi veliko konkurenčnih podjetij in že sama beseda »konkurenca« jamči, da ie vsako izkoriščanje bodisi producenta, bodisi konzumenta, zelo omejeno da ne rečemo izključeno. Ravno konkurenca ie edino sredstvo za izenačenje cen ter pobijanje draginje.

No, tega ključa pa mnogoteri ne razumejo in dodajo k že obstoječi konkurenci še povsem privatno v obliki korporacijskih klavnic in prodajalnic mesa in mesnih izdelkov — ki po preteku kratkega življenja umre neslavne smrti. In ta smrt še ne odpre oči in še ne dovede do poima: »le čevliar sodi naj kopita« — kajti čez noč se jim zopet dozdeva, da mesar preirava in pretirava. Nabeno dokazovanje ne pomaga, celo dokaz zgube ne prepričuje — enoglasno kriči množica: »Mesariem smrt!«

In vendar ie mesar človek, ki se trudi ie mož, ki plačuje davke, ie obrtnik, brez katerega si današnjega družabnega življenja ne moremo predstavljati. Kot tak bi pač smel apelirati na javnost, naj ga rešpektira kakor vsakega drugega obrtnika, naj se ne zgraža nad njegovim vsakdanjim zaslužkom in naj upošteva tudi njegov težaven poklic.

Da polzkušimo izpodbiti tla ogorčenja, ki se izliva nad mesarsko obrtjo — pripomnimo sledeče:

Najprej ie mesar podvržen čisto individualni nevolji in godrnjanju, ker želi vsak za nainižio ceno najlpenši kos mesa. To ne gre. Vol ni samo stegno! Zato se cene razlikujejo po kvaliteti. Ker ie ljudstvo nagnjeno k nizkim cenam, mesariu ni mogoče slehrno pot kupiti dragega vola ker jih ie malo, ki razumejo, da ie »drago — po ceni«. Ozirati se mu ie na splošnost in kupiti blago ki odgovarja denarnim zmožnostim širših ljudskih plasti.

Mesar ie pa izpostavljen tudi vsakojakim oblastvenim odredbam, ki se izdajajo v pomirjenje nerazsodne in krivo misleče mase. Take odredbe sicer ne izkazujejo uspehov — če že ne negativnih. Ob času, ko živine ni lahko dobiti, se zahteva normalno klanje pod kaznijo odvzema obrti, v času, ko ie živine odveč, se dovoljuje neobrnikom prosto klanje — mesar pa glej to gnusno mesarsko operacijo lažikov, to uničevanje včasih dobrega mesa to umetno vzdrževanje draginje — poleg tega pa plačaj davek kakor, da kolje v normalnem obratu. Z mesariem se skratka dela, kakor z žogo — in težko bo prepričati širšo javnost v tem pogledu, da uvažuj mesarsko obrt, kakor vsako drugo, težko bo iz mas iztrebiti že nekam priroeno mržnio do mesarijev — in vendar ie prav tako potreben mesar kakor drug obrtnik.

Podpisana zadruga si ie dovolila iavost opozoriti, naj končno vendar pre-soja mesarsko obrt objektivno in naj ne daie z neupravičenimi insinucijami nepotrebnega povoda oblastem, da se danes s temi iutri z nasprotnimi ukrepi mesarju delajo samo neprijetne teškoče, ki pa za ljudstvo ne morejo imeti nikakega uspeha. Zadruga mesarijev, klavcev in orokaievcev za politična okraja Kranj in Radovljica s sedežem v Kranju.

* Uredništvo za spise pod tem naslovom seveda ni odgovorno.

Odgovorni urednik: Anton Podbevšek.
Izdajatelj: Zvonimir Bernot (v imenu pokr. odb. SSJ).
Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani.

Majvečja izbira
različnih pletenin, majic nogavic
in rokavic pri trvdki

A. & E. Skaberné
Ljubljana, Mestni trg 10.

Čitajte velezanimivo študijo
Dr. Oto Bauer - Uratnik
Pot k Socijalizmu.

Cena 1 din.

Naroča se v upravi „NAPREJ“.

Pletene jopice,
rokavice, nogavice,
najceneje pri:

A. ŠINKOVIC nasl.
K. SOSS,
Ljubljana, Mestni trg 19.

Jadranska banka - Beograd

Delniška glavnica: Din. 60.000.000.

Rezerve: Din. 30.000.000.

Podružnice:

Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Hercegnovi, Jelsa, Jesenice,
Korcula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Porečje,
Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb.

Amerikanski oddelek.

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Afilirani zavod:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.

FRANK SAKSER STATE BANK: Cortland Street 82.
New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta,
Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.